

2019 – ANUL TRIBUNIȘTILOR (XXVI):

Trinitatea Eminescu – Slavici - Bechnitz! - Ucenicul lui Șaguna –
Limba lui Cipariu - Baza unei viitoare strălucite activități ziaristice militante

Prin cultură la putere!

o adevărată revoluție culturală ...
cea ce fărâmițează pe poporul român
sunt deosebirile de înrîurire culturală,

în urma cărora unii sunt mai mult
germani, alții mai mult francezi, iar alții mai mult
slavoni ori mai mult maghiari, oameni dezbrăcați
într-un fel ori într-altul de firea cea românească...

să păstrăm cu sfințenie și să dezvoltăm
cu tot dinadinsul ceea ce e comun în
felul de a fi al românilor de pretutindeni ...

Ioan Bechnitz 1848-1898

Ioan Slavici 1848-1898

Limba este un
organism viu care
se dezvoltă după
legile sale proprii
și tot așa de
statornice ca și
cele ale naturii

Mihai Eminescu 1850-1889
la 16 ani

Lupta pentru „fonetism”

Trinitatea Eminescu - Slavici – Bechnitz!
șagunism - tribunism - sămănătorism

2019.EU

Continuăm reproducerea din lucrarea „Publiciști precursori ai Marii Uniri”: «Discuțiile purtate între ei ca și cele avute în cadrul ședințelor celor două societăți studențești românești vieneze au dus totuși la un rezultat. Ne-o spune tot Slavici: „În curînd am ajuns să ne dăm seama că ceea ce fărâmițează pe poporul român (n.a.: referirea e la intelectualii din cele trei țări românești) sunt deosebirile de înrîurire culturală, în urma cărora unii sunt mai mult germani, alții mai mult francezi, iar alții mai mult slavoni ori mai mult maghiari, oameni dezbrăcați într-un fel ori într-altul de firea cea românească”. „Primii doi, continuă Slavici, erau încredințați că dintre toate aceste înrîuriri cea germană le era cea mai favorabilă”. Al treilea - ne-o spune, socotea „că lucrul de căpetenie e să păstrăm cu sfințenie și să dezvoltăm cu tot dinadinsul ceea ce e comun în felul de a fi al românilor de pretutindeni”. Iată și „amendamentele” celorlalți: Eminescu: „Da! fără-ndoială, nu e însă destul atît, ci trebuie să ducem mai departe lucrarea pornită de cronicari și de marii scriitori ai renașterii noastre naționale” (era vremea cînd poetul scria „Epigonii!”). Bechnitz: „Și de scrietorii bisericești” (ucenicul lui Șaguna!). Bechnitz: „Nenorocirea noastră sunt sciectorii care-și închipuiesc că cu dînșii se-ncepe viața literară românească și nu-și dau silința să cunoască nici lucrările celor care au trăit înainte de dînșii, nici viața sufletească a poporului din care să se inspire”. Aici, găsim punctul de plecare al activității sale ziaristice, vom vedea îndată acest lucru. Viața i-a despărțit prea

repede pe cei trei prieteni, studenți la Viena: Bechnitz pleacă să-și continue studiile în Germania, Eminescu și Slavici vor părăsi și ei orașul. Dar planurile lor pentru unitatea culturală a românilor, unitate care va trebui în final să ducă la cealaltă unitate – politică vor prinde în curînd viață. Trinitatea Eminescu – Slavici – Bechnitz a pus la Viena, în 1869, baza unei viitoare strălucite activități ziaristice militante. 4. La „Telegraful român” și la „Foișoara Telegrafului român”. După terminarea cursurilor universitare, Bechnitz nu intră în avocatură, cum credeau cei mai mulți, ci, întors la Sibiu, se dedică ziaristicii militante, socotind că aici poate deveni și procuror (care acuză) și avocat (care apără) pentru cauza națională românească. Era atunci perioada în care „Telegraful” condus de Nicolae Cristea – unul din marii gazetari ai Transilvaniei de pînă la Unire – era pentru „unitatea culturală”; era perioada de după Congresul studenților români de la Putna, cînd „Telegraful” cucerea prestigiu și tindea să devină unul din cele mai importante ziare de peste munți. Lupta pentru „fonetism” era domeniul în care „Telegraful” o luase înaintea altor publicații.(...) În anul 1860 avusese lor la Sibiu o reuniune a cărturarilor români de ambele confesiuni care se adunau, pentru prima dată, să discute probleme de cultură. La loc de frunte s-a aflat discutarea normelor pe care urma să le folosească ortografia română cu litere latine. Aici este (mult) laudat principiul etimologic și este blamat fonetismul. Primul sistem era socotit „conservatorul formelor noastre celor bune, regulator de anomalie, aducător de unitate a diferențelor fonetice” Celălalt sistem „e un principiu destructor” care, folosit, ar duce la abateri de la unitatea limbii, autorizînd formele stricate și provincialismul”, cum se afirmă în Actele consfătuirii. Pentru școli, se hotărăște ca abcedarele să se tipărească cu texte paralele, latine și chirilice, iar pentru celelalte instituții românești se recomandă etimologismul. Peste doi ani, la Brașov, la Adunarea generală a Astreii înființată cu un an în urmă (1861), se va da putere oficială tot etimologismului, în acest sens fiind înștiințat și guvernul țării. (...). Cu avizul oficial al Astreii (un fel de Academie pentru Transilvania românească despărțită de Țară), etimologismul va fi introdus și mai mult în școală, administrație, presă.

Aici, în presă, el se va lăți ca o adevărată plagă. Pînă și „Telegraful” de la Sibiu îl va folosi. În acel an, 1862, Șaguna va da drum liber etimologismului în instituțiile bisericești ortodoxe, ba mai mult, el va scrie cărțile în acest sistem.

Odată întors de la Sibiu, Ioan Bechnitz va găsi o redacție a „Telegrafului” pusă pe dărîmarea sistemului etimologic care înfrîna puternic unitatea culturală în slujba cărora se puseseră tinerii intelectuali transilvăneni cei mai dotați. Din capul locului, se va alătura celor ce combăteau latinismul. (...) A-i înfrunța atunci însă pe etimologiști însemna a înfrunța, în primul rînd, pe Cipariu și, într-o oarecare măsură, și pe Bariț. Doar faptul că ei doi – Cipariu și Bariț – existau oprea aproape orice încercare de împotrivire! Scria tot Breazu. „A te atinge de unul din ei – mai ales aici în Ardeal – unde critica nu se putea să ia avînt, din pricina necesității puternice a solidarității naționale în lupta politică – era un adevărat sacrilegiu. Și totuși ... Din Țară, Slavici avea relații neîntrerupte cu Sibiul, acum centrul cultural cu cei mai mulți și mai importanți aderenți ai junimismului. Telegraful era organul de presă prin care gazetari ca Nicolae Cristea, D. Comșa, E. Brote, D. Popovici Barcianu împrăștiau ideile „convorbiriste” în toată Transilvania. Lor li se alătură Ioan Bechnitz care devine în scurt timp cel mai temut antietimolog. Noua generație a „tinerilor”

continua lupta în care „Telegraful” se angajase încă dinaintea lui 1860, dar prin alte forme. Bechnitz se hotărăște să-i înfrunte pe etimologiști, începînd cu conducătorul lor, Timotei Cipariu. O face în 1867 în Foișoara, suplimentul literar al Telegrafului. Aici va publica el, în 5 numere, „Despre sistemul etimologic”, studiu despre care Breazu va scrie: „Argumentele invocate, izvoarele lingvistice utilizate (îndeosebi Max Müller), precum și concluziile la care ajunge sunt aproximativ identice cu ale lui Titu Maiorescu din „Despre scrierea limbii române”. El le mînuiește însă cu o abilitate și o vervă care dau studiului o culoare proprie, deosebit de simpatică. Bechnitz atacă mai întîi pretinsa bază științifică a sistemului ciparian; arată apoi cît de nepedagogic și neeconomic este. Mai demonstrează că sub pretinsa unitate de limbă, pe care o urmărește acest sistem, se petrece în realitate, o ruptură a vechii noastre unități de grai, care era mult mai reală pe timpul ortografiei chirilice, pentru că sistemul etimologic nu e numai ortografic, ci și lingvistic, ceea ce este o adevărată calamitate națională (...) „Limba – scria – este un organism viu care se dezvoltă după legile sale proprii și tot așa de statornice ca și cele ale naturii”. Eroarea adeptilor lui Cipariu consta în nerespectarea acestor legi. „Limba lui Cipariu – continua Bechnitz – așa cum ni se prezintă ea, în întregul ei nu se vorbește și nu s-a vorbit nicăieri și nicicînd. (...) Un alt cercetător, Sara Iercoșan, ajunge la următoarea concluzie în legătură cu studiul lui Bechnitz: „În înfrîngerea latinismului rolul lui Maiorescu a fost hotărîtor, dar el a primit un sprijin substanțial și din partea unor discipoli ardeleni. Dintre aceștia se remarcă Ioan Bechnitz. După lucrarea maioresciană „Despre scrierea limbii române” studiul lui Bechnitz „Despre sistemul etimologic” reprezintă cea mai categorică și mai plină de vervă execuție a ortografiei cipariene”.

Pe lîngă faptul că a dat lovitura de grație latinismului, „Foișoara” de la Sibiu mai are un alt mare merit; aici a fost introdus fonetismul în presa românească din Transilvania, ceea ce, cităm iarăși din I. Breazu, era „o adevărată revoluție culturală pentru Ardealul de atunci”. În fruntea acestei lupte s-a găsit tot Bechnitz!»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2019-anul-tribunistilor-xxvi-145045.html>

În: Tribuna, 30 iunie 2019